

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З КОНТРАГЕНТАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА*

© 2018 ЯКИМОВА Л. П., МАЦКУЛЯК К. І.

УДК 657.3:658.15:330.45

JEL Classification: C61; G32; M41

Якимова Л. П., Мацкуляк К. І.

Аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства

Розкрито особливості формування аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами, яке складається з діагностичного й оптимізаційного рівнів і спрямовано на забезпечення платоспроможності підприємства; методом, що забезпечує підтримку управлінських рішень, є система дескриптивних, нормативних та оптимізаційних моделей. Діагностичний рівень аналітичного забезпечення містить шаблони для здійснення типових процедур аналізу показників, що характеризують процес управління дебіторською та кредиторською заборгованостями, а також для формування діагностичних висновків і рекомендованих оперативних управлінських заходів. Верифікацію діагностичного блоку здійснено за даними Державної служби статистики України. Основою оптимізаційного рівня є економіко-математична модель оптимізації структури розрахунків із контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства. Платоспроможність у моделі забезпечується максимізацією коефіцієнта поточної ліквідності й утриманням в оптимальних межах коефіцієнтів швидкої і абсолютної ліквідності, решта обмежень – нормативні моделі діагностичного рівня. Запропоновано напрями розширення базової оптимізаційної моделі, а також способи усунення несумісності системи обмежень, що виникла під час валідації аналітичного забезпечення на підприємстві переробної промисловості.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, розрахунки з контрагентами, діагностика, оптимізація, ліквідність, модель.

Рис.: 3. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 15.

Якимова Лариса Петрівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: larisa.p.yakimova@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1515-6975

Researcher ID: R-8988-2016

Spin: 8480-6555

Мацкуляк Ксенія Іванівна – магістрант, кафедра обліку та оподаткування, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: kmatskuliak@ukr.net

УДК 657.3:658.15:330.45
JEL Classification: C61; G32; M41

Якимова Л. П., Мацкуляк К. И. Аналитическое обеспечение управления расчетами с контрагентами в контексте обеспечения платежеспособности предприятия

Раскрыты особенности формирования аналитического обеспечения управления расчетами с контрагентами, состоящего из диагностического и оптимизационного уровней и направленного на обеспечение платежеспособности предприятия; методом, обеспечивающим поддержку управленческих решений, является система дескриптивных, нормативных и оптимизационных моделей. Диагностический уровень аналитического обеспечения содержит шаблоны для осуществления типовых процедур анализа показателей, характеризующих процесс управления дебиторской и кредиторской задолженностями, а также для формирования диагностических выводов и рекомендуемых оперативных управленческих решений. Верификация диагностического блока осуществлена по данным Государственной службы статистики Украины. Основой оптимизационного уровня является экономико-математическая модель оптимизации структуры расчетов с контрагентами в контексте обеспечения платежеспособности предприятия. Платежеспособность в модели обеспечивается максимизацией коэффициента текущей ликвидности и удержанием в оптимальных преде-

UDC 657.3:658.15:330.45
JEL Classification: C61; G32; M41

Yakymova L. P., Matskuliak K. I. Analytical Support for Managing Settlements with Counterparties in the Context of Ensuring Enterprise Solvency

The specific features of the formation of analytical support for managing settlements with counterparties, which includes the diagnostic and optimization levels and is aimed at ensuring enterprise solvency, are disclosed, the method that provides support for management decisions being a system of descriptive, normative and optimization models. The diagnostic level of analytical support contains templates to implement standard procedures for analyzing indicators that characterize the process of managing receivables and payables as well as to form diagnostic conclusions and recommended operational management decisions. The verification of the diagnostic block was carried out according to the State Statistics Service of Ukraine. The basis of the optimization level is the economic and mathematical model for optimization of the structure of settlements with counterparties in the context of ensuring enterprise solvency. In the model, solvency is ensured by maximizing the current liquidity ratio and keeping the ratios of quick and absolute liquidity within optimal limits, the remaining constraints are normative models of the diagnostic level. There suggested directions for expanding the basic optimization model as well as the ways to eliminate the incompatibility of the

* Виконано в межах НДР «Бухгалтерський облік в контексті розвитку інформаційного суспільства», № 0116U008897

лах коефіцієнтів швидкої та абсолютної ліквідності, інші обмеження – нормативні моделі діагностичного рівня. Передбачено напрямки розширення базової оптимізаційної моделі, а також способи усунення несумісності системи обмежень, яка мала місце при валідації аналітичного забезпечення на підприємстві переробляючої промисловості.

Ключові слова: улітково-аналітичне забезпечення, розрахунки з контрагентами, діагностика, оптимізація, ліквідність, модель.

Рис.: 3. **Формул:** 4. **Бібл.:** 15.

Якимова Лариса Петровна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри учета та оподаткування, Черновицький національний університет імені Юрія Федьковича (ул. Коцюбинського, 2, Черновці, 58012, Україна)

E-mail: larisa.p.yakimova@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1515-6975

Researcher ID: R-8988-2016

Spin: 8480-6555

Мацкуляк Ксенія Іванівна – магістрант, кафедра учета та оподаткування, Черновицький національний університет імені Юрія Федьковича (ул. Коцюбинського, 2, Черновці, 58012, Україна)

E-mail: kmatskuliak@ukr.net

constraint system, which took place when validating analytical support in an enterprise of the processing industry.

Keywords: accounting and analytical support, settlements with counterparties, diagnostics, optimization, liquidity, model.

Fig.: 3. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 15.

Yakymova Larisa P. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskiy Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: larisa.p.yakimova@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1515-6975

Researcher ID: R-8988-2016

Spin: 8480-6555

Matskuliak Kseniia I. – Graduate Student, Department of Accounting and Taxation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskiy Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: kmatskuliak@ukr.net

Вступ. Сучасні ринкові відносини зумовляють відповідальність і самостійність підприємств із розробки та прийняття управлінських рішень по забезпеченню ефективності розрахунків із контрагентами. Стан дебіторської та кредиторської заборгованості, їх розміри і якість складають основу платоспроможності і безперервного функціонування підприємства. Водночас, за даними Державної служби статистики України [1], сумарна дебіторська заборгованість підприємств України на кінець 2016 р. склала 3945631,4 млн грн при темпі зростання 156,75 %, що складає 68,35 % оборотних активів. Проте питання платіжної дисципліни є актуальним не лише для України, про що свідчить щорічне видання «European Payment Report». Так, у 2016 році [2, с. 15] відсоток списаних доходів через безнадійні борги набував найбільшого значення у Південній Європі (максимум – у Греції, 5,8 %), найменшого – у Північній Європі (мінімум – у Данії, 0,4 %). Отже, формування ефективної моделі управління розрахунками з контрагентами, інформаційно-аналітичним базисом якої є обліково-аналітичне забезпечення, – актуальна науково-практична проблема.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження обліково-аналітичних аспектів управління розрахунками з контрагентами проводяться в різних країнах з використанням різноманітних методів. Серед наукових праць українських учених щодо розробки обліково-аналітичного забезпечення насамперед необхідно виділити праці Пуцентейло П. Р. [3], Пилипенко А. А. [4]; окремі питання обліку й аналізу розрахунків з контрагентами досліджують Гарасим П.М. та ін. [5] (методика аналізу зобов'язань, спрямованого на виявлення ознак неплатоспроможності підприємства), Гевчук А.В. [6] (питання обліку сумнівної і безнадійної заборгованостей, рекомендації з удосконалення обліку резерву заборгованості), Власова Н. О. і Носач Л. Л. [7] (теоретичні аспекти, методичний інструментарій управління дебіторською і кредиторською заборгованостями). Проте, на жаль, здебільшого праці українських науковців мають опи-

совий та рекомендаційний характер, використання методів економіко-математичного моделювання пропонується, але не реалізується. У цьому аспекті цікавою виглядає робота Шишкової Н. Л. [8], в якій наведено схему конфлікту підприємства та контрагентів, запропоновано використовувати модель теорії ігор для оптимізації стратегій учасників розрахунків, наведено алгоритм управління дебіторською і кредиторською заборгованостями, але результати верифікації відсутні. Роботи закордонних науковців відрізняються більш складним математичним апаратом та обов'язковими статистичними дослідженнями. Сієкелова А. та ін. [9] використали так зване швидке співвідношення (аналог коефіцієнта швидкої ліквідності) для опису здатності компанії погашати торговий кредит у майбутньому та застосували методи математичної статистики (у т.ч. тест Граббса для ідентифікації викидів) для визначення кореляції між зазначеними співвідношеннями та обраними шістьма фінансовими показниками за даними підприємств Словаччини. Горчинська М. [10] аналізує оборотність дебіторської заборгованості підприємств Польщі та пропонує постійно стежити за рівнем цього показника та співвідношенням щоденних продажів, щоб змінити кредитну політику й оптимізувати рівень дебіторської заборгованості за рахунок компромісу між витратами та вигодами. В дослідженні Контуш Е. [11] розроблено математичну модель, яка призначена для визначення оптимального рішення серед різних кредитних політик і включає в себе набір рівнянь для розрахунку чистої економії від змін кредитної політики. Какето Ф. та ін. [12] досліджують вплив управління дебіторською заборгованістю на організаційну рентабельність з використанням статистичних методів, зокрема, для збору даних від респондентів за двома змінними використано анкети типу шкали Лікерта, а для оцінки залежності змінних – кореляційно-регресійний аналіз.

Постановка завдання. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практич-

них рекомендацій щодо формування аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами, яке складається з діагностичного й оптимізаційного рівнів і спрямовано на забезпечення платоспроможності підприємства.

Виклад основних результатів дослідження. Концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами, складається з двох логічно, інформаційно та алгоритмічно взаємопов'язаних рівнів бухгалтерського обліку (облікового) та аналізу з елементами діагностики (аналітичного), що забезпечує управління розрахунками з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства. Своєю чергою, аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами розроблено на основі загального підходу до проектування економічних дорадчих систем у вигляді аналітично-діагностичної системи, де методом, що забезпечує підтримку управлінських рішень, є система

дескриптивних, нормативних та оптимізаційних моделей (рис. 1).

Аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами підприємства складається з двох рівнів – діагностичного й оптимізаційного – та розроблено в середовищі табличного процесора MS Excel як такого, що легко інтегрується з системою програм «1С: Підприємство». Діагностичний рівень призначений для проведення аналізу й оцінки ефективності управління розрахунками з контрагентами та надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень. Взаємопов'язані книги діагностичного рівня містять шаблони для здійснення типових процедур аналізу (складу, структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованостей, стану та динаміки показників якості та ліквідності заборгованостей, співвідношення заборгованостей тощо), а також для формування діагностичних висновків і рекомендованих оперативних управлінських заходів.

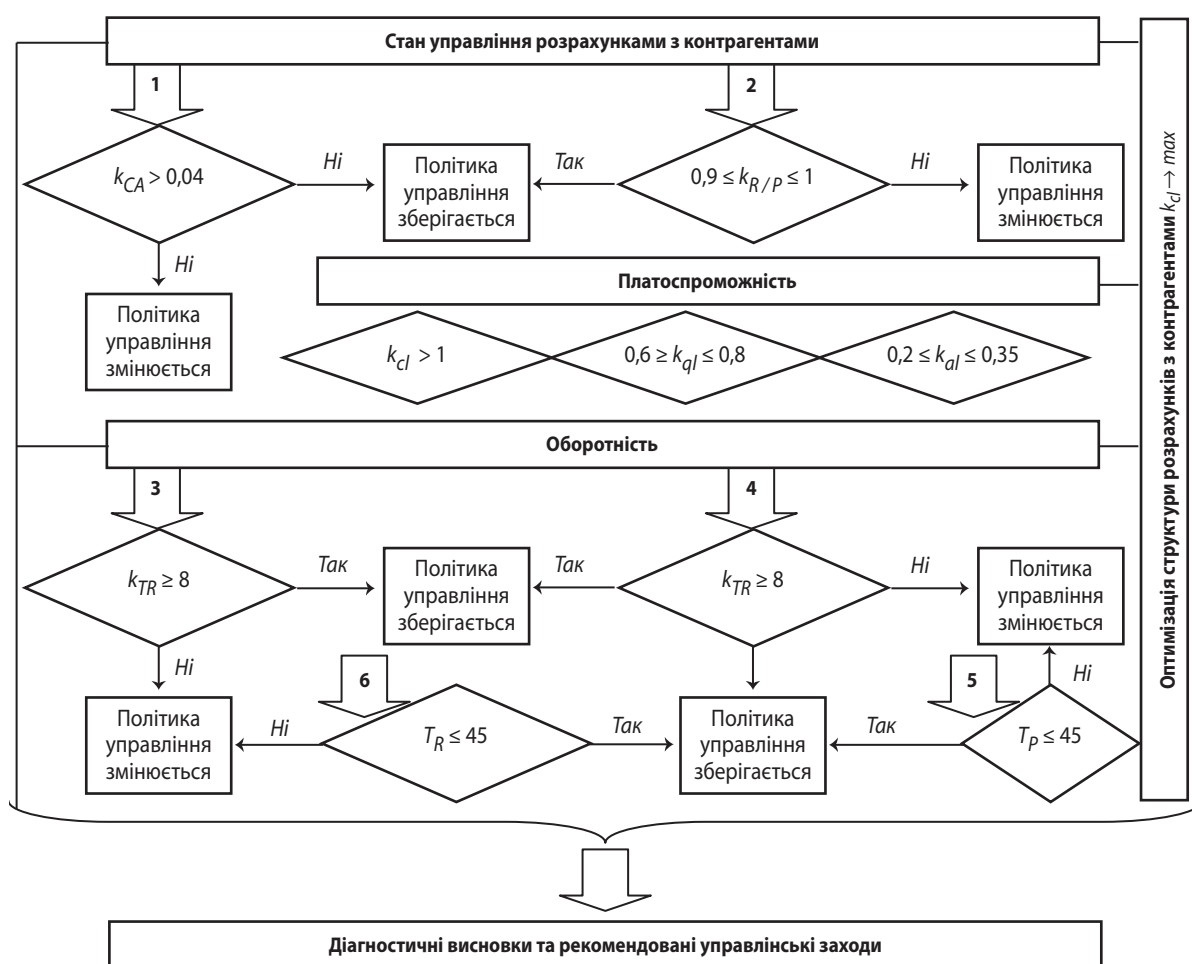

Рис. 1. Блок-схема аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами для підприємства переробної промисловості (фрагмент)

Для спрощення розуміння функціонування аналітичного забезпечення в цій роботі окреслимо лише ті відносні показники з дебіторської та кредиторської заборгованості діагностичного рівня, які буде включено в оптимізаційний рівень, а саме:

$$1) k_{CA} = \frac{R}{CA} - \text{частка дебіторської заборгованості}$$

у вартості оборотних активів, де R – дебіторська заборгованість (Receivables); CA – оборотні активи (Current Assets);

2) $k_{R/P} = \frac{R}{P}$ – коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (*Ratio of Receivables and Payables*), де P – кредиторська заборгованість (*Payables*);

3) $k_{TR} = \frac{PS}{R}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (*Receivable Turnover Ratio*), де PS – виручка від реалізації продукції (*Proceeds from Sales of Products*);

4) $k_{TP} = \frac{PS}{P}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (*Payable Turnover Ratio*);

5) $T_R = \frac{R_{ave} \cdot 365}{PS}$ – період інкасації дебіторської заборгованості (*Receivable Collection Period*), де R_{ave} – середньорічна сума дебіторської заборгованості;

6) $T_P = \frac{P_{ave} \cdot 365}{PS}$ – період інкасації кредиторської заборгованості (*Payable Payment Period*), де P_{ave} – середньорічна сума кредиторської заборгованості.

Застосування нормативних моделей передбачає знання встановлених нормативів (оптимальних значень) визначених показників, але єдиної думки щодо таких значень серед науковців і практиків немає (це ж стосується й показників платоспроможності). Аналіз і систематизація підходів [7; 13–15] дали підстави прийняти значення, наведені на рис. 1. Отже, як критичний рівень питомої ваги дебіторської заборгованості в оборотних активах прийнято 40 %: перевищення цього рівня призводить до уповільнення гро-

шового обігу та негативно впливає на платоспроможність підприємства.

Стосовно меж оптимальності співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей $k_{R/P}$:

- 1) оптимальне значення $k_{R/P}$ варіюється в межах 0,9–1,0 (кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську більше ніж на 10 %); рекомендовані оперативні управлінські заходи: контроль поточної політики управління розрахунками;
- 2) якщо $k_{R/P} < 0,9$, існує загроза фінансовому стану підприємства за рахунок ймовірності неможливості погашення своїх зобов'язань через відсутність коштів; рекомендовані оперативні управлінські заходи: переглянути джерела фінансування на користь власних коштів;
- 3) якщо $k_{R/P} > 1$, існує ризик порушення фінансової стійкості через відтік коштів з обороту, що призведе до необхідності залучення кредитів і позик для підтримки виробничо-господарської діяльності підприємства; рекомендовані оперативні управлінські заходи: переглянути вибір контрагентів на користь платоспроможних.

Оскільки обліково-аналітичне забезпечення розроблялося для підприємства переробної галузі, то прийнято нормативні значення показників оборотності 8 разів, термін погашення заборгованостей – до 45 днів [15, с. 49].

Верифікацію діагностичного рівня аналітичного забезпечення здійснено за даними Державної служби статистики України про діяльність підприємств за період 2007–2016 рр. [1] (рис. 2–3).

Рік	R	P	R/P	Висновок про стан	Рекомендовані оперативні заходи
2006					
2012	1701397,3	2065066	0,824	Загроза фінансовому стану підприємства за рахунок ймовірності неможливості погашення своїх зобов'язань через відсутність коштів	Переглянути джерела фінансування на користь власних коштів
2013	1778103,7	2169851	0,819	Загроза фінансовому стану підприємства за рахунок ймовірності неможливості погашення своїх зобов'язань через відсутність коштів	Переглянути джерела фінансування на користь власних коштів
2014	1962772,1	1733245	1,132	Ризик порушення фінансової стійкості за рахунок відходу коштів з господарського обороту, в подальшому призведе до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для підтримки поточної виробничо-господарської діяльності підприємства	Переглянути вибір контрагентів на користь платоспроможних
2015	2517203,5	2196263	1,146	Ризик порушення фінансової стійкості за рахунок відходу коштів з господарського обороту, в подальшому призведе до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для підтримки поточної виробничо-господарської діяльності підприємства	Переглянути вибір контрагентів на користь платоспроможних

Рис. 2. Скріншот фрагмента аркуша «R/P» «Обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами_Діагностика»

Джерело: розроблено авторами

Аналіз стану та динаміки розрахунків із контрагентами підприємств України у 2007–2016 рр. свідчить про таке: протягом 2007–2013 рр. значення $k_{R/P}$ було близьким до оптимального (0,82–0,87); політична криза та зовнішня агресія розбалансували розрахункову дисципліну підпри-

ємств, тому $k_{R/P}$ стрімко зростає до 1,525, k_{CA} до 0,684 (на кінець 2016 р.); світова фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. спричинила зростання дебіторської заборгованості, k_{CA} на кінець 2009 р. склав 0,643.

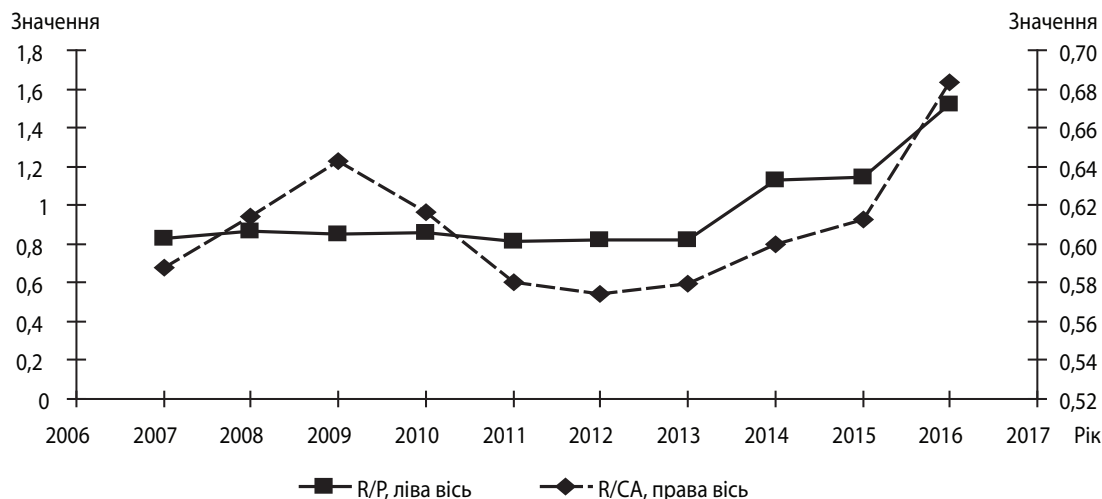

Рис. 3. Динаміка показників стану розрахунків із контрагентами на підприємствах України у 2007–2016 рр.

Джерело: розраховано авторами за даними [1]

Оптимізаційний рівень аналітичного забезпечення містить економіко-математичну модель оптимізації структури розрахунків з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства. В загальній моделі під структурою розрахунків розуміються обсяги дебіторської і кредиторської заборгованостей та їхнє співвідношення. Платоспроможність у моделі забезпечується, по-перше, максимізацією коефіцієнта поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття); по-друге, утриманням в оптимальних межах коефіцієнтів швидкої та абсолютної ліквідності (див. рис. 1):

$$k_{cl} = \frac{CA}{CL} \text{ – коефіцієнт поточної ліквідності (current$$

liquidity ratio), де CL – поточні зобов'язання (Current Liabilities);

$$k_{ql} = \frac{CA - I}{CL} \text{ – коефіцієнт швидкої ліквідності (quick$$

liquidity ratio), де I – запаси (Inventories);

$$k_{al} = \frac{CCE}{CL} \text{ – коефіцієнт абсолютної ліквідності$$

(absolute liquidity ratio), де CCE – грошові кошти та їх еквіваленти (Cash and Cash Equivalents).

Окрім обмежень (а) зі швидкої та абсолютної ліквідності, модель має містити обмеження (б) за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованостей та часткою дебіторської заборгованості в оборотних активах, обмеження (с) за оборотністю дебіторської та кредиторської заборгованостей, обмеження (д) за термінами погашення (інкасації) дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Отже, економіко-математична модель: знайти такий вектор $X = (x_1; x_2)$ обсягів дебіторської (x_1) та кредитор-

ської (x_2) заборгованостей, за якого досягається максимальне значення нелінійної функції поточної ліквідності (1), за обмежень (2) та умов невід'ємності (3):

$$F(x_1; x_2) = \frac{x_1 + I + CCE + OCA}{x_2 + OCL} \rightarrow \max, \quad (1)$$

де OCA – інші оборотні активи (Other Current Assets);
 OCL – інші поточні зобов'язання (Other Current Liabilities)

$$a) \begin{cases} 0,6 \leq \frac{x_1 + CCE + OCA}{x_2 + OCL} \leq 0,8; \\ 0,2 \leq \frac{CCE}{x_2 + OCL} \leq 0,35; \end{cases}$$

$$b) \begin{cases} \frac{x_1}{x_1 + I + CCE + OCA} \leq 0,4; \\ 0,9 \leq \frac{x_1}{x_2} \leq 1; \end{cases} \quad (2)$$

$$c) \begin{cases} \frac{PS}{2(R_0 + x_1)} \geq 8; \\ \frac{PS}{2(P_0 + x_2)} \geq 8; \end{cases}$$

$$d) \begin{cases} \frac{(R_0 + x_1) \cdot 365}{2PS} \leq 45; \\ \frac{(P_0 + x_2) \cdot 365}{2PS} \leq 45; \\ x_1 \geq 0, x_2 \geq 0. \end{cases} \quad (3)$$

Модель (1–3) відноситься до класу статичних детермінованих моделей нелінійного програмування та є базо-

вою моделлю оптимізації структури розрахунків з контрагентами у тому сенсі, що, по-перше, враховані в моделі обмеження (2a – 2d) не виключають можливості введення додаткових обмежень (або виключення окремих). Наприклад, в розширеній моделі враховується:

1) обмеження зі співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей за комерційними операціями

$$k_{Rr/Pt} = \frac{R_t}{P_t}, \text{ де } R_t - \text{дебіторська заборгованість підприємства}$$

за продукцію (товари, роботи, послуги) (*trade receivables*); P_t – кредиторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) (*trade payables*);

2) обмеження з оборотності дебіторської заборгованості окремо для покупців і постачальників. По-друге, можна змінити цільову функцію або збільшити кількість цільових функцій згідно з цільовими індикаторами розвитку конкретного підприємства (галузі). В останньому випадку постає задача визначення такого компромісного (субоптимального) розв'язку, у якому значення всіх врахованих показників-індикаторів розрахунків із контрагентами були б наближені до екстремальних значень.

Така задача відноситься до багатокритеріальних задач оцінки оптимальності. Зокрема, другою цільовою функцією багатокритеріальної задачі оптимізації структури розрахунків з контрагентами є мінімізація тривалості фінансового циклу:

$$F_2(x_1; x_2) = T_1 + \frac{(R_0 + x_1) \cdot 365}{2PS} - \frac{(P_0 + x_2) \cdot 365}{2PS} \rightarrow \min, \quad (4)$$

де T_1 – середній період обороту запасів.

Водночас важливо зазначити, що під час оптимізації на підприємстві можуть виникнути такі чисельні комбінації значень показників фінансової звітності, за яких задача оптимізації не має розв'язків через несумісність системи обмежень або задача не має оптимальних розв'язків через необмеженість цільової функції. Наприклад, під час реалізації аналітичного забезпечення на підприємстві переробної промисловості ПП «Купрум-Голд» (м. Чернівці) із обмежень $k_{gl} \leq 0,35$ та $T_p \leq 45$ отримано суперечливе обмеження: $3110,857 \leq x_2 \leq 3049,586$, що спричинено, насамперед, відсутністю інших поточних зобов'язань. У цьому випадку можна рекомендувати скористатися верхньою межею абсолютної ліквідності на рівні 1, як це запропоновано Лігоненко Л. О. та ін. [13, с. 124]. Такий підхід дозволив отримати нижню межу кредиторської заборгованості 1088,800 тис. грн. По-друге, обмеження $k_{Rr/P} \geq 0,9$ вступило у протиріччя з обмеженням $k_{gl} \leq 0,8$; у цьому випадку можна використати одностороннє обмеження зі швидкої ліквідності $k_{gl} \geq 0,5$, яке пропонується для підприємств харчової та переробної промисловості в монографії [15, с. 49]. Отже, запропонована модель задає методичний підхід до оптимізації, має використовуватися з урахуванням специфіки підприємства, її складно адаптувати до поточних умов підприємства.

Висновки і напрями подальших досліджень. Ефективне управлінське рішення щодо розрахунків з контрагентами – це результат коректного відображення в бухгалтерському обліку стану розрахунків з дебіторами – кредиторами, аналізу, економічного обґрунтування, прогнозування та вибору оптимального варіанта з набору альтернатив за-

безпечення платоспроможності та безперервного функціонування підприємства. В статті обґрунтовано теоретико-методичні засади діагностичного й оптимізаційного блоків аналітичного забезпечення, верифікація і валідація яких довели можливість використання промисловими підприємствами, зокрема, підприємствами переробної промисловості. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку блоку прогнозування для передбачення ймовірної динаміки обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей, перспективної оцінки сумнівних і безнадійних боргів, виявлення чинників, що спричиняють їх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. European Payment Report 2016. Intrum Justitia. 2017, 52 с. URL: <https://www.subjectaid.fi/storage/ma/4c1396e8c1d14df883a3e5e0e8592ea3/56673fbcec424594be68b315d337a0d7/pdf/0CC2E4DB7F659AFE0AD1D034E3E64FA93F884C03/European%20Payment%20Report%202016.pdf>
3. Пуцентайло П. Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Сталій розвиток економіки*. 2015. № 1. С. 168–174.
4. Пилипенко А. А. Проектування системи стратегічного обліку промислового підприємства. *Проблеми економіки*. 2009. № 3. С. 36–43.
5. Гарасим П. М., Гарасим М. П., Лобода Н. О. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2014. Вип. 11 (41). Ч. 2. С. 102–110.
6. Гевчук А. В. Особливості генезису поняття, організації обліку й оцінки сумнівної і безнадійної заборгованості, створення резерву. *Проблеми економіки*. 2018. № 1. С. 321–326.
7. Власова Н. О., Носач Л. Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2011. 229 с.
8. Шишкова Н. Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_59
9. Siekelova A., Kliestik T., Svabova L., Androniceanu A., Schonfeld J. Receivables management: the importance of financial indicators in assessing the creditworthiness. *Polish Journal of Management Studies*. 2017. № 15 (2). P. 217–228. DOI: 10.17512/pjms.2017.15.2.20
10. Gorczyńska M. Accounts Receivable Turnover Ratio. The Purpose of Analysis in Terms of Credit Policy Management // 8th International Scientific Conference on Financial Management of Firms and Financial Institutions, 8–9 sept. 2010. Ostrava, Czech Republic. URL: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Gorczyńska.Maria.pdf>
11. Kontus E. Management of Accounts Receivable in a Company. *Ekonomska Misao i Praksa*. 2013. No. 22 (1). P. 21–38. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/153648>
12. Kakeeto F., Micheal T., Pastor K, Ousunsan O.K. Accounts Receivable Management and Organizational Profitability as a Function of Employee Perception in Gumutindo Coffee Cooperative Enterprise Limited (GCCE), Mbale District Uganda. *Journal of*

Economics and Finance. 2016. No. 7 (6). P. 31–37. URL: <http://www.iosrjournals.org/iosr-jef/papers/Vol7-Issue6/Version-4/E0706043137.pdf>

13. Лігоненко Л. О., Тарасюк М. В., Хіленко О. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2005. 377 с.

14. Лакхтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 387 с.

15. Васина Н. В. Моделирование финансового состояния сельскохозяйственных организаций при оценке их кредитоспособности : монографія. Омск : Изд-во НОУ ВПО ОмГА, 2012. 252 с.

REFERENCES

"Diiialnist subiektiv hospodariuvannia" [Activity of economic entities]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"European Payment Report 2016" Intrum Justitia. 2017. <https://www.subjectaid.fi/storage/ma/4c1396e8c1d14df883a3e5e0e8592ea3/56673fbcec424594be68b315d337a0d7/pdf/0CC2E4DB7F659AFE0AD1D034E3E64FA93F884C03/European%20Payment%20Report%202016.pdf>

Gorczyńska, M. "Accounts Receivable Turnover Ratio. The Purpose of Analysis in Terms of Credit Policy Management" 8th International Scientific Conference on Financial Management of Firms and Financial Institutions, 8-9 sept. 2010. Ostrava, Czech Republic. <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Gorczyńska.Maria.pdf>

Harasym, P. M., Harasym, M. P., and Loboda, N. O. "Strukturna dynamika zoboviazan pidpriemstva yak klasychna oblikovo-analitychna paradyhma" [The structural dynamics of the company's obligations as a classical accounting and analytical paradigm]. *Ekonomichni nauky. Ser. : Oblik i finansy* vol. 2, no. 11 (41) (2014): 102-110.

Hevchuk, A. V. "Osoblyvosti henezysu poniattia, orhanizatsii obliku i otsinky sumnivnoi i beznadiinoi zaborhovanosti, stvorenia rezervu" [Features of the genesis of the concept, the organization of accounting and evaluation of doubtful and hopeless debt, the creation of a reserve]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2018): 321-326.

Makeeto, F. et al. "Accounts Receivable Management and Organizational Profitability as a Function of Employee Perception in Gumutindo Coffee Cooperative Enterprise Limited (GCCE), Mbale District Uganda" *Journal of Economics and Finance*. 2016. <http://www.iosrjournals.org/iosr-jef/papers/Vol7-Issue6/Version-4/E0706043137.pdf>

Kontus, E. "Management of Accounts Receivable in a Company" *Ekonomiska Misao i Praksa*. <https://hrcak.srce.hr/file/153648>

Lakhtionova, L. A. *Finansovyi analiz subiektiv hospodariuvannia* [Financial analysis of business entities]. Kyiv: KNEU, 2001.

Lihonenko, L. O., Tarasiuk, M. V., and Khilenko, O. O. *Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom* [Anticrisis management of the enterprise]. Kyiv: KNEU, 2005.

Putsenteilo, P. R. "Analitichne zabezpechennia diialnosti pidpriemstva" [Analytical support of the enterprise activity]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 1 (2015): 168-174.

Pylypenko, A. A. "Proektuvannia systemy stratehichnoho obliku promyslovoho pidpriemstva" [Designing a strategic accounting system for an industrial enterprise]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2009): 36-43.

Shyshkova, N. L. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia rozrakhunkamy z kontrahentamy pidpriemstva" [Accounting and analytical support for the management of calculations with contractors of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*. 2014. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_59

Siekelova, A. et al. "Receivables management: the importance of financial indicators in assessing the creditworthiness" *Polish Journal of Management Studies*, no. 15 (2) (2017): 217-228.

DOI: 10.17512/pjms.2017.15.2.20

Vasina, N. V. *Modelirovaniye finansovogo sostoyaniya selskokhozyaystvennykh organizatsiy pri otsenke ikh kreditosposobnosti* [Modeling the financial condition of agricultural organizations in assessing their creditworthiness]. Omsk: Izd-vo NOU VPO OmGA, 2012.

Vlasova, N. O., and Nosach, L. L. *Upravlinnia debitorskoiu ta kredytorskoiu zaborhovanostiamy pidpriemstv optovoi torhivli* [Management of accounts receivable and payables of wholesale companies]. Kharkiv: KhDUKht, 2011.